

Муносабат

Ўзбекистон — Хитой:

ТАРАҚҚИЁТ ВА ЮКСАЛИШ ЙЎЛИДАГИ ҲАМКОРЛИК

Сўнгги йилларда Ўзбекистон халқаро майдонда тинчлик ва ҳамкорликка асосланган прогрессив ташқи сиёсат юритиб келмоқда. Айниқса, Ўзбекистоннинг минтақа ва дунёда тинчлик, хавфсизликни таъминлаш йўлидаги саъй-ҳаракатлари, жуғрофий жойлашуви ва мафкурасидан қатъий назар, барча мамлакатлар билан очик, дўстона, прагматик ташқи сиёсати унинг жаҳонда тез ривожланаётган давлат сифатида эътироф этилишини таъминламоқда.

XXI асрнинг энг қудратли давлатларидан бири — Хитой Халқ Республикаси билан сиёсий, иқтисодий, савдо, илм-фан ва маданий соҳаларда ўзаро манфаатли ҳамкорликни ўрнатиш ва ривожлантириш Ўзбекистон учун ҳам муҳим аҳамият касб этади.

Хитой Ўзбекистоннинг вақт синовидан ўтган ишончли ҳамкорларидан бири бўлиб, халқларимиз ўртасидаги муносабатлар Буюк ипак йўли тарихи билан чамбарчас боғланган, миллий кадрият ва анъаналаримиз жаҳон маданиятини ривожлантиришга улкан ҳисса қўшган, савдо алоқаларимиз дунё аҳлига ўз даврининг ноёб буюмларини тақдим этган. Бугун инсониятнинг кундалик этиёжларига айланган чой, пахта, ипак, қоғоз каби маҳсулотлар уларнинг бир қисми, холос.

(Давоми 2-саҳифада)

НЕГА ОДАМЛАР ДАРДИНИ ҲОКИМГА АЙТИШНИ ИСТАЙДИ?

Очиғи, медицина йўналишида имтиҳонсиз ўқишга кириш тарафдори эмасман. Мазкур мурожаатчининг олдида бориб сўрадим: “Ёш экансиз, анча фаол кўринасиз, тестларга тайёргарлик кўрсангиз бўлмайдами?” У эса оилали экани ва имтиҳонларга тайёрланиш учун имкони йўқлигини айтди. Айтишича, маҳалласида ўзи танлаган тиббиёт йўналиши бўйича кадр керак. Хуллас, ният эзгу, аммо...

(Давоми 6-саҳифада)

Шарҳ

МУСТАҲКАМ ҲУҚУҚИЙ АСОС

Ижтимоий жамиятда ҳар кимнинг ўз касби, билим ва кўникмалари бўлиши орқали унинг даромад манбаи белгилаб қўйилган. Инсон ўз касбини севади, унга меҳр беради ва ҳатто, кўзга кўринмас касб бўлгани билан ўз ишининг мутахассиси бўлганлиги сабабли юқори даромад манбаига айлантириб олган. Лекин шундайлар борки, зўрма-зўраки, юқори даромадли касбни танлагани билан ўз ишини юзаки ўрганган ва шунга мос тарзда бажаради. Уларнинг даромадлари ҳам шунга яраша бўлади.

Янгиланган Конституциямизнинг 42-моддасига асосан, “Ҳар ким муносиб меҳнат қилиш, касб ва фаолият турини эркин танлаш, хавфсизлик ва гигиена талабларига жавоб берадиган қулай меҳнат шароитларида ишлаш, меҳнати учун ҳеч қандай камситишларсиз ҳамда меҳнатга ҳақ тўлашнинг белгиланган энг кам миқдоридан кам бўлмаган тарзда адолатли ҳақ олиш ва ушбу меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори инсоннинг муносиб турмуш даражасини таъминлаш зарурати ҳисобга олинган ҳолда белгиланади, шунингдек ишсизликдан қонунда белгиланган тартибда ҳимояланиш ҳуқуқига эга”.

Ходим қаерда ишлашидан қатъи назар — давлат ёки нодавлат ташкилотларида, тадбиркорлик субъектларида иш берувчи томонидан тўланадиган иш ҳақининг энг кам миқдори унинг муносиб турмуш даражасини таъминлаши керак. Инсоннинг муносиб турмуш даражасини таъминлаш деганда, яшаш харажатларини (озик-овқат, кийим-кечак, уй-жой, коммунал, транспорт, алоқа ва бошқа) қоплаш, шунингдек таълим олиш, соғлиқни сақлаш, дам олиш ва бошқа эҳтиёжларини қондириш имкониятига эга бўлиши тушунилади.

Меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори нима ва у қандай белгиланади? Ҳар йили меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорини аниқлашда оилаларнинг минимал истеъмол харажатлари қиймати асос қилиб олинади. Энг кам иш ҳақи, нафақалар ва пенсиялар миқдори ҳар йили нархлар ўсишига мутаносиб равишда ошириб борилади. Давлат фуқарога меҳнатига яраша иш ҳақи тўланишининг чораларини кўриши ва кафолатларини таъминлаши, иш берувчи эса ходим олдидаги мажбуриятларини бажариши лозим. Давлат меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорини белгилашда мамлакатдаги иш ҳақининг умумий даражаси, истеъмол нархлари, ижтимоий нафақалар ва ижтимоий қатламларнинг турмуш даражасини қиёсий ҳисобга олган ҳолда ходим ва оилаларининг эҳтиёжларини эътиборга олиши ҳам зарур бўлади.

Янги таҳрирдаги Конституциямизга киритилган мазкур норма ижтимоий давлатнинг энг муҳим талабини давлат сиёсати даражасига кўтармоқда ҳамда ходимларнинг меҳнатига яраша иш ҳақи олиши ва олаётган иш ҳақини нормал ҳаёт кечириш учун етарли бўлишини кафолатламоқда.

Шу нуқтаи назардан, мазкур норманинг Конституцияда белгиланиши фуқароларнинг иш ҳақлари уларнинг меҳнатига лойиқ бўлиши билан бирга, муносиб турмуш кечиришини таъминлаш натижасида аҳоли турмуш даражасини яхшилаш ҳамда мамлакатда ижтимоий адолат тамойилларини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга.

(Давоми 3-саҳифада)

НАЖОТ — ТАЪЛИМ ВА МАЪРИФАТДА

Ҳозирги глобал иқтисодий рақобатда фан-техника ривожига қулай шарт-шароитлар яратиб бераётган мамлакатларгина катта устунликка эга бўлиб бормоқда. Шу боис ҳам юртимизда иқтисодий ва ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳасида модернизациялаш, тизимлаштириш ва такомиллаштириш жараёнлари амалга оширилмоқда. Яъни илм-фан ва миллий инновацион тизим шаклланиши ҳамда самарали таъсири давлатимиз сиёсатининг асосий мақсадига айланди.

(Давоми 8-саҳифада)

Ўзбекистон — Хитой: ТАРАҚҚИЁТ ВА ЮКСАЛИШ ЙЎЛИДАГИ ҲАМКОРЛИК

(Боши 1-саҳифада)

Жорий йил 18-19 май кунлари давлатимиз раҳбарининг Хитой давлатига ташрифи чоғида имзоланган 41 та ҳужжат икки мамлакат ўртасидаги ҳар томонлама стратегик шериклик муносабатларини янада мустаҳкамлаш ва амалий ҳамкорликни кенгайтиришга хизмат қилади. Президентимиз Сиань шаҳрида “Марказий Осиё-Хитой” биринчи саммитида иштирок этиб, минтақавий ҳамкорликни янада кенгайтиришга қаратилган муҳим ташаббусларни илгари сурди. Албатта, улар орасидан экология ва атроф муҳит соҳасига оид ташаббуслар ҳам алоҳида ўрин олган.

Маълумки, биохилма-хиллик иқтисодий, эстетик, соғлиқни сақлаш ва маданий фаровонликнинг муҳим манбаи ҳисобланади. Аммо бугунги кунда бутун дунёда биохилма-хиллик камайиб бормоқда. Чунончи, ноёб генлар, турлар ва экологик тизимлар йўқ бўлиб кетяпти. “Марказий Осиё — Хитой” биринчи саммитида Оролбўйининг экологик муаммоларини ҳал этиш, биохилма-хилликни ҳимоя қилиш, музликлар ва тупроқни асраш, сув тежовчи технологияларни жорий қилишда самарали ҳамкорлик муҳимлиги айтиб ўтилди.

Ташриф чоғида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин Қўшма баёнотни имзолادилар ва 2023-2027 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикаси билан Хитой Халқ Республикаси ўртасида янги даврдаги ҳар томонлама стратегик шерикликни ривожлантириш дастурини қабул қилдилар.

Шунингдек, савдо-иқтисодий ҳамкорликни янада кенгайтириш, электрон тижоратни ривожлантириш, саноат кооперацияси бўйича, энг аввало, автомобилсозлик, “яшил” энергетика, қишлоқ хўжалиги ва инфратузилма каби соҳаларда илғор лойиҳаларни амалга оширишга келишиб олинди.

Умуман олганда, Хитой билан Ўзбекистоннинг серкирра ҳамкорлиги барча соҳаларда юксак самара беради. Бундай ҳамкорлик икки мамлакат ҳалқига ҳам фойда келтиради ва улар томонидан қўллаб-қувватланади. Қатъий айтиш мумкинки, Хитой ва Ўзбекистон миллий тараққиёт ва юксалиш йўлида бундан кейин ҳам изчил ҳамкорликни давом эттиради, мамлакатларимиз ўртасидаги дўстликнинг ёрқин, янги саҳифалари очилаверади.

Муқаддас ТИРКАШЕВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати

***

Ўзбекистон ва Хитой муносабатлари барча соҳаларни камраб олган ва кейинги йилларда изчил ривожланиб бормоқда. Хусусан, икки давлат энди дўстлик ва шерикликнинг янги босқичига қадам қўймоқда.

Ҳар иккала давлат кўҳна Шарқ цивилизацияларининг кўп асрлик дўстона ва маданий тарихига эга бўлгани эса ўзаро гуманитар алмашувларни фаол ривожлантириш учун муҳим асос бўлиб хизмат қиляпти.

Ўтган 31 йил ичида Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги ҳар томонлама стратегик муносабатлар жадал ва барқарор тус олди. Икки давлат раҳбарларининг ўзаро ташрифлари ва учрашувлари барча даражадаги ҳамкорлик алоқаларини янада мустаҳкамлаб, янги уфқлар очмоқда.

Зеро, Хитой билан Ўзбекистон манфаатлари ва тақдири муштарак, қувонч ва ташвишни биргаликда баҳам кўрадиган тенг ҳуқуқли ҳамда ўзаро манфаатдор шериклардир. Икки мамлакат ҳам қадимий тарихга эга бўлиб, уларни маданиятлар муштараклиги ўзаро бирлаштириб туради ва янада яқинлаштиради.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг таклифига биноан 18-19 май кунлари ушбу мамлакатга ташрифи ўзаро ҳамкорликнинг мутлақо янги босқичини бошлаб берди, десак муболаға эмас.

Айниқса, Сиань шаҳрида Ўзбекистон — Хитой бизнес-форумининг натижаларини алоҳида айтиш жоиз. Сабаби Хитойнинг 400 дан ортиқ йирик компаниялари вакиллари иштирок этган форум давомида қатор келишувлар ва шартномалар имзоланди.

Шунингдек, форум давомида Хитой ишбилармон доиралари вакиллари Ўзбекистонда бизнес юритиш учун яратилган

ижобий таркибий ўзгаришлар ва қулай шароитлар ҳақида кенгрок маълумотларга эга бўлишди.

Ўзаро манфаатли шерикликнинг истиқболли йўналишлари сифатида автомобилсозлик, муқобил энергия манбаларидан фойдаланиш, “яшил энергия”, қишлоқ хўжалиги ва мева-сабзавотларни қайта ишлаш соҳалари белгилаб олинди. Бу эса ҳар икки томон учун ҳам манфаатлидир.

Ташриф доирасида Президентимиз Сиань шаҳрида “Марказий Осиё — Хитой” саммитида ҳам иштирок этиб, аниқ таклиф ва муҳим ташаббусларни илгари сурди. Айниқса, янги иқтисодий мулоқотни шакллантириш ва ўзаро боғлиқликни кучайтириш, 2030 йилга бориб минтақа мамлакатларининг Хитой билан товар айирбошлаш ҳажмини икки баравар ошириш ҳақидаги ташаббуси анжуман иштирокчиларида катта қизиқиш уйғотди.

Давлатимиз раҳбари ўз нутқида гуманитар алмашувлар, кўргазмалар, концерт ва ижодий сафарлар, қўшма спорт тадбирларини мунтазам ўтказишни давом эттириш, уларга ёшларни кенг жалб қилиш муҳимлигига тўхталар экан, келгуси йилда Ёш истеъодлар форумини биргаликда ўтказишни таклиф қилди.

Умуман олганда, Президентимизнинг Хитой Халқ Республикасига ташрифи икки томонлама муносабатларнинг юқори даражада ривожланаётганидан ҳамда стратегик шерикликни янада чуқурлаштиришга содиқликдан далолат беради. Эришилган натижалар эса Ўзбекистон — Хитой муносабатларида янги саҳифа очади.

Феруза НИҒМАТОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати

Янгича ёндашув

“STEAM” — ЎҚИТУВЧИНИ ИЖОДКОРЛИККА УНДАЙДИ

Мамлакатимизда таълим тизимига қаратилаётган эътибор туфайли ўқитувчининг қадри юксалиб, ўқитиш сифати ҳам ошиб бормоқда. Давлат томонидан кўрсатилаётган ғамхўрлик, ўз ўрнида, педагогларни изланишга ундамоқда. Изланувчан, соҳа янгиликларидан доим хабардор бўлиш эса ўқитувчи зиммасига янада кўпроқ масъулият юклайди. Зеро, бугунги кунда тизимга шунчалик замонавий тушунчалар кириб келяптики, ундан бохабар бўлиб бориш давр талабидир.

Чунончи, STEAM таълим технологияси янгича ўқитиш методикаси бўлиб, у анъанавий ўқитиш услубидан фарқ қилади. У ўқувчиларни бир вақтнинг ўзида тўртта фан — технология, муҳандислик, тасвирий санъат, математика бўйича ўқитишга мўлжалланган. STEAM фан бўйича эмас, балки мавзулар бўйича интеграциялашган ўқитиш тизимидир.

STEAM таълими — амалий машғулотлар ёрдамида илмий-техник билимларни реал ҳаётда қўллаш тушунилади. Ушбу таълим дастури асосида ўқиш ташкил қилиниши, 9, 11-синфларда ўқувчилар ўзларининг қизиқишига қараб айрим фан-

ларни танлаш орқали индивидуал билим олиш имкониятига ҳам эга бўлиши билан умумтаълим мактабларидан тубдан фарқ қилади.

STEAM ёндашувига оид дарслик ва ўқув қўлланмалари Cambridge University Press, жумладан Oxford University Press va Collins каби нуфузли нашриётлар томонидан чоп этилган. Cambridge таклиф қилаётган ўқув дастурининг асосий афзаллиги, жаҳон меҳнат бозоридаги тамойиллардан келиб чиқиб, ўқувчиларда тегишли замонавий билим ва кўникмаларни шакллантиришга урғу беришидир.

STEAM технологияси таълимдан

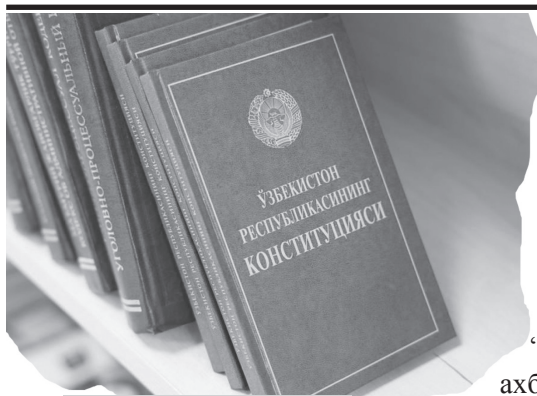

фарқли равишда билимларни алоҳида эмас, ўзаро мутаносиб ҳолда олиб боришни таъминлаб беради. Ўқувчи ўзида ноодатий фикрлаш, муаммога бир нечта ечим топиш ва ижодкорлик кўникмаларини шакллантиради ҳамда бу унинг келажакдаги фаолиятида жуда қўл келади.

Ўқитувчининг ижодкорлиги эса у томонидан ташкил этиладиган касбий фаолиятни ташкил этишга ижодий (креатив) ёндашувида акс этади. Сўнгги йилларда ушбу ҳолат “педагогик креативлик” тушунчаси билан ифодаланади.

Педагогик креативлик — педагогнинг анъанавий педагогик фикрлашдан фарқли равишда таълим ва тарбия жараёнининг самарадорлиги таъминлашга хизмат қилувчи янги ғояларни яратиш, шунингдек, мавжуд педагогик муаммоларни ижобий ҳал қилишга бўлган тайёргарлигини тавсифловчи қобилиятидир.

Нилуфар СУЛТОНОВА,
Тойлоқ туманидаги
10-умумий ўрта таълим
мактабининг бошланғич синф
ўқитувчиси.

(Боши 1-саҳифада)

Бандликни таъминлаш ва камбағалликни кисқартиришнинг конституциявий кафолатлари

Янгиланаётган Конституциянинг 43-моддасида давлат ишсизлик билан курашиб, бандликни таъминлаш ва камбағалликни камайтириш бўйича чоралар кўриш мажбуриятини ўз зиммасига олмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат статистика агентлиги маълумотларига кўра, мамлакатимизнинг меҳнат ресурслари сони 19,5 миллион кишини ташкил этмоқда. Қайд этилишича, банд аҳоли сони 13,8 миллион киши, бандлик даражаси эса 68 фоиз, ишсизлар сони 1,3 миллион киши, ишсизлик даражаси 8,6 фоизга тўғри келади.

Бандликни таъминлашнинг ҳуқуқий асосини мустақамлаш бўйича сўнгги йилларда “Аҳоли бандлиги тўғрисида”ги қонун ва янги таҳрирдаги Меҳнат кодекси қабул қилинди. Унда яқка тартибдаги меҳнатга оид муносабатлар ва улар билан бевосита боғлиқ бўлган ижтимоий муносабатлар тартибга солинган.

Халқаро Меҳнат ташкилоти расмий саҳифасида эълон қилинган прогнозларга кўра, ишсизлар сони 2023 йилда 3 миллионга ошиб, 2020 йилдан биринчи марта жами 208 миллион кишига етиши кутилмоқда (жаҳон ишсизлик даражаси 5,8 фоизга тўғри келади). 2023 йилда жаҳон бандлигининг ўсиши 1,0 фоизни ташкил этишини, бу 2022 йилги кўрсаткич даражасининг ярмидан кам бўлишини кўрсатмоқда.

Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегиясида инсон кадрини улуглашга йўналтирилган ижтимоий ҳимоя сиёсати бўйича белгиланган вазифалар доирасида 2026 йилга қадар эҳтиёжманд аҳоли ижтимоий нафақа ва моддий ёрдам билан тўлиқ қамраб олинishi назарда тутилмоқда.

Ижтимоий ҳимояга ажратилган бюджет харажатлари деярли икки бараварга кўпайди. “Темир дафтар”, “Аёллар дафтари” ва “Ёшлар дафтари” тизимлари йўлга қўйилди. Уларда 595,6 минг камбағал ва моддий ёрдамга муҳтож оилалар, 433 минг нафар эҳтиёжманд ва ёрдамга муҳтож хотин-қизлар, 591 минг эҳтиёжманд ва кўмакка муҳтож ҳамда ишсиз ёшлар рўйхатга олинди.

“Ижтимоий ҳимоя ягона реестри” ахборот тизими билан “Темир дафтар”, “Ёшлар дафтари” ва “Аёллар дафтари”ни интеграция қилиш орқали ёрдамга муҳтож аёллар, ёшлар ва ногиронлиги бўлган шахслар бўйича алоҳида маълумотлар базасини яратиш белгиланди.

Бугунги кунда янги иш ўринлари яратиш, ўзини-ўзи банд қилиш, касаначилик, уй меҳнати, оилавий бизнес ва тадбиркорликни ривожлантириш каби тизимли ишлар амалга оширилмоқда. Ходимлар учун муносиб меҳнат шароитларини яратиб, ижтимоий кафолатларни белгилаш орқали ижтимоий-иқтисодий манфаатлар таъминланмоқда.

Камбағалликка барҳам беришнинг биринчи шарты — инсонга муносиб иш топиш. Бироқ, юқорида қайд этилган ижобий ишлар билан биргаликда, ишсизлик, камбағаллик мавжуд ва унга қарши курашиш тизимли бўлиши лозим. Айнан мана шу ҳолат Конституцияда ҳам мустақамланган. 43-модданинг иккинчи қисмида “Давлат фуқароларнинг касбий тайёргарлигини ва қайта тайёрланишини ташкил этади ҳамда рағбатлантиради”, деган янги норма киритилди.

Давлат ўз фуқароларини иш билан таъминлаш, уларни камбағаллик ботқоғидан чиқариш билан бирга профессионал касб ўргатиш масъулиятини ҳам ўз зиммасига олмоқда.

Тараққиёт стратегиясининг 37-мақсадини амалга оширишда, ҳар бир фуқарога давлат ҳисобидан аниқ касб-хунарга ўқиш имкониятини яратиш, касбга ўқитиш кўламини 2 баравар ошириб, жами 1 миллион нафар ишсиз фуқарони касб-хунарга ўқитиш ва бу жараёнда нодавлат таълим муассасаларининг иштирокини 30 фоизга етказиш белгиланган.

Умумтаълим мактабларининг касб ўрганиш истагидаги битирувчиларини давлат томонидан камида бир касбни эгаллашига кўмаклашувчи тизимни жорий этиш навбатдаги вазифалардандир.

Шу билан бирга, ишсиз фуқароларни касб-хунарга ўқитиш кўламини икки баробарга ошириш белгиланган ва бунда:

ҳар йили касб-хунарга ўқитилган фуқаролар сони, ҳудудлар ва тармоқлар кесимида ишсиз ва иш қидираётган шахсларни касб-хунарга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малякасини оширишга оид давлат буюртмасини ишлаб чиқиш;

маҳалла касб-хунарга ўқитиш масканлари тармоғини кенгайтириб, уларнинг сонини 1000 тага етказиш;

16 та “Ишга марҳамат” мономарказлари ва 59 та касб-хунарга ўқитиш марказлари қувватларидан самарали фойдаланган ҳолда ишсиз фуқароларни профессионал касблар, тадбиркорлик кўникмалари ва хорижий тилларга ўқитиш;

мономарказ ҳузуридаги “Ўқув-маслаҳат офиси” ларига хорижий давлатлардан, жумладан, Россия, Туркия, Япония, Корея, Германиядан 100 га яқин хорижий ўқитувчиларни жалб қилиш;

касб-хунарга ўқитишда нодавлат таълим муассасаларининг иштирокини 30 фоизга етказиш мақсадида касб-хунарга ўқитиш бўйича грантлар эълон қилиш кабилар назарда тутилган.

Энг муҳими, давлат ўз фуқароларининг бандлиги, моддий шароити, касб-хунарга ўргатиш бўйича ўз зиммасига вазифа олмоқда. Бу ҳолат Конституцияга киритилиши эса ушбу ишларнинг изчил давом эттирилишини кафолатлайди. Янги таҳрирдаги конституция мажбурий меҳнатга тўлиқ барҳам берилади.

Суд қарори билан тайинланган жазони ижро этиш тартибидан ёхуд қонунда назарда тутилган бошқа ҳоллардан ташқари мажбурий меҳнат тақиқланади, деб белгиланган норма 37-модданинг иккинчи қисмидан таҳририй тузатишлар билан Конституция лойиҳасининг 44-моддасининг биринчи қисмига ўтказилди.

Янгиланган Конституциянинг 44-моддасининг иккинчи қисмида “Боланинг соғлиғи, ҳавфсизлиги, тўлиқ жисмоний, ақлий ва маънавий ривожланишига таҳдид соладиган, шу жумладан унинг таълим олишига тўсқинлик қиладиган ҳар қандай турдаги болалар меҳнати тақиқланади”, деган қатъий норма мустақамланмоқда.

Меҳнат ҳуқуқига оид халқаро ҳужжатлар ва миллий қонунчиликда болаларни меҳнатнинг оғир шаклларида жалб этиш ёки мажбурий меҳнат қатъий тақиқланган. Зеро, болалар ўзининг ёши ва соғлиғининг ҳолатига мос адолатли меҳнат шароитларида ишлаши лозим.

Боланинг соғлиғи, ҳавфсизлиги, тўлиқ ривожланишига таҳдид соладиган ҳар қандай турдаги болалар меҳнатини тақиқлайдиган норма Япония, Португалия, Руминия, Польша, Словения каби давлатлар конституцияларида мавжуд.

Болаларнинг мажбурий меҳнатидан фойдаланиш, айниқса уларни пахта териш ёки бошқа қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилишнинг

олдини олиш ва унга қарши курашиш бўйича олиб борилган тизимли ва қатъий ислохотлар натижасида 2 миллионга яқин болалар мажбурий меҳнатдан озод қилинди.

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда мажбурий меҳнатни бартараф этиш ишлари ўзининг ижобий натижасини бериб, ушбу саъй-ҳаракатлар халқаро микёсда эътироф этилди. Узоқ йиллар давомида Ўзбекистоннинг халқаро имиджига салбий таъсир қилиб келган мажбурий меҳнатга тўлиқ барҳам берилиши ҳар бир ўзбекистонликнинг кундалик ҳаётига ижобий таъсир кўрсатди ва бунинг натижасида халқаро рейтинглардаги ўрнимиз анча яхшиланди, бу эса юртимизга хорижий инвестицияларнинг жалб қилинишига, иқтисодиётнинг ва ижтимоий соҳанинг ривожланишига ҳамда ҳаёт сифатининг ошишига хизмат қиляпти. Хусусан, амалдаги Меҳнат кодексига мувофиқ меҳнатга тайёрлаш учун умумтаълим мактаблари, ўрта махсус, касб-хунарга ўқув юрларининг ўқувчиларини уларнинг соғлиғи, ҳавфсизлиги, тўлиқ жисмоний, ақлий ва маънавий ривожланишига таҳдид солмайдиган, таълим олиш жараёнини бузмайдиган енгил ишни ўқишдан бўш вақтида бажариши учун - улар ўн беш ёшга тўлганидан кейин ота-онаси ёки ота-онасининг ўрнини босувчи шахслардан бирининг ёзма розилиги билан ишга қабул қилишга йўл қўйилади.

Бу борада, айниқса, болаларнинг баркамол ривожланишига салбий таъсир қиладиган ҳар қандай болалар меҳнати тақиқланиши асосий қонунимизда тўғридан-тўғри ёзиб қўйилмоқда. Болалар ўқишда, шифокор ва ўқитувчилар ишда бўлишлари тўғри сиёсий қарор эди. Мажбурий ва болалар меҳнатининг ман этилиши Конституцияда белгилаб қўйилиши ушбу сиёсий қарор абадий эканлигини кўрсатади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига илк маротаба киритилган мазкур норма мамлакатимизда ушбу соҳада эришилган ютуқларни қатъий мустақамлайди ҳамда болаларни меҳнатнинг оғир шаклларида ҳимоя қилиш, уларни соғлом ва баркамол бўлиб вояга етишишлари учун муҳим ҳуқуқий кафолат бўлиб хизмат қиладди.

Бекзод МАМАРАҲИМОВ,
Тошкент давлат иқтисодиёт
университети Фундаментал
иқтисодиёт кафедраси мудири.

Зумрат ГАИБНАЗАРОВА,
мазкур кафедра профессори

ЭЗГУ НИЯТ ЭЛЧИЛАРИ

Худудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш борасида Қорақалпоғистонда жадал ислохотлар амалга оширилмоқда. Охириги олти йилда худудда ўнлаб йирик тўқимачилик, фармацевтика, электротехника ва бошқа замонавий sanoat корхоналари ишга туширилиши ҳисобига ишлаб чиқариш ҳажми 2 баробар ўсган.

Хусусан, янги сув тармоқлари қурилиши натижасида аҳолини марказлашган ичимлик суви билан таъминлаш даражаси 40 фоиздан 67 фоизга ошди. Мактабгача таълим, умумтаълим ва олий таълим соҳасида ҳам туб ўзгаришлар юз берди. Шунингдек, соғлиқни сақлаш, маданият ва спорт объеклари янгидан қурилди, капитал таъмирланди.

Худудда sanoat ривожини билан бирга, тарихий объектилар салмоғи ва қулай шарт-шароитлари ҳисобга олинган ҳолда "2022 — 2026 йилларда Қорақалпоғистон Республикасининг туризм салоҳиятини ривожлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар

худудни ободонлаштириш ишлари йўлга қўйилмоқда.

Таъкидлаш жоизки, ўтган йилда Қорақалпоғистонга ташриф буюрган сайёҳлар сони 2021 йилдагига нисбатан 2 баробар кўпайган. Жорий йилда эса 110 мингдан зиёд хорижий сайёҳ келиши кузатилмоқда. Туризм индустриясида Ички сайёҳлик йўналиши ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлиб, улар сони ўтган йили 2021 йилдагига нисбатан 3 баробар ортиб, 600 минг кишига етган, 2023 йилда бу кўрсаткич 663 минг нафарга етиши кутилмоқда.

2016 йилда Қорақалпоғистонда бор-йўғи 18 та жойлаштириш ўрни бўлган. Бугунги кунда улар сони 5 баробар ортиб, 94 тага етди. Худуд-

Шунингдек, мазкур ишчи гуруҳда, туманларни ўрганиш бўйича профессор-ўқитувчилар, тадқиқотчилар ва талабалар ҳам фаолият олиб бормоқда.

Бир сўз билан айтганда, юқорида номи келтирилган қарорга асосан Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ҳамда Туризм ва маданий мерос вазирлиги мутасадди идоралар билан биргаликда Оролбўйи муаммоларини бартараф этиш ҳамда минтақада туризмни ривожлантириш бўйича амалга ошириладиган кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда. Шу билан бирга, жаҳон ҳамжамиятини яқиндан таништириш, хорижий давлатлар, халқаро ташкилотлар грантлари ва инвесторларнинг маблағларини худудга жалб қилишга эътибор қаратилмоқда.

Хорижий ҳамкорлар учун «Оролбўйи эзгу ният элчилари» халқаро мулоқот платформасини ташкил этиш ва Мўйноқда халқаро конференция ўтказиш, «яшил макон» умуммиллий лойиҳаси доирасида ёшларнинг экологик маданиятини ошириш, ташриф буюрувчи маҳаллий ва хорижий сайёҳлар томонидан Оролбўйи

минтақасининг иқлимга мос дарахт ҳамда саксовул кўчатларини экишни тарғиб қилиш устувор аҳамт касб этмоқда.

Шунингдек, республикадаги ёшларнинг Мўйноқ туманига ташрифини ташкил этиш, маҳаллий ёшлар иштирокида маданий-кўнгилочар тадбир ва экологик акциялар ташкил этиш тадбирлари тизимлаштирилгани сайёҳлар учун жозибадор туризм инфратузилмаларини барпо этишга хизмат қилади.

Наргиза НОСИРОВА,
Тошкент давлат иқтисодиёт
университети доценти.

Маҳкамасининг қарори қабул қилинди.

Мазкур қарорда Қорақалпоғистон, жумладан, Мўйноқ туманида туризм инфратузилмаларини ишга тушириш, яратилган шарт-шароитларни глобалар тармоқлар ва телевидение орқали кенг тарғиб қилиш ишлари амалга оширилмоқда. Шунингдек, оролбўйи минтақасининг ижтимоий ва маданий-маърифий салоҳиятини янада ошириш бўйича «Орол орзуси» дастурида доирасида лойиҳалар амалиётга татбиқ қилиниши белгилаб олинган.

Хусусан, Элликқалъа туманидаги «Шарқ юлдузи» овул фуқаролари йиғинининг «Ақчакўл» худудда туристик дам олиш масканлари, савдо-кўнгилочар хизматлари ташкил этилмоқда. Шунингдек, Чимбой тумани «Кокшиқалъа» маҳалла фуқаролар йиғинида фаолият олиб бораётган ўтов (қора уй) тайёрловчи хунармандлар устахоналарини миллий кўринишда таъмирлаш ва

да 28 та меҳмонхона, 43 та оилавий меҳмон уйи, 23 та хостел бор. Улардаги ўринлар сони 2 мингтани ташкил этади. Шунингдек, 54 та туроператор ва турагент маҳаллий ҳамда хорижий сайёҳларга хизмат кўрсатмоқда.

Қорақалпоғистонда 288 та маданий мерос ва зиёрат объекти рўйхатдан ўтказилган. Уларнинг 131 таси археологик, 24 таси архитектура, 88 таси монументал объект ва 45 таси диққатга сазовор жойлардир. 40 дан зиёд маданий-мерос объекти туризм йўналишларига киритилган.

Худудда туризмни ривожлантиришда таълимнинг ўрни бекиёс. Ҳозирда туризм объектиларини лойиҳалаш ва уларнинг инфратузилмаларини ишга тушириш борасида давлат томонидан тузилган ишчи гуруҳи таркибида Тошкент давлат иқтисодиёт университети ректори Кўнғиротбой Шарипов самарали саъй-ҳаракатлар олиб бормоқда.

“ЯКШАНБА”

Ёш режиссёр Шокир Холиқовнинг илк катта жанрдаги “Якшанба” фильмининг махсус намойишига тушдим. Аввалги қисқа метражли фильмларида оддийлик, самимийлик, аммо чуқур фалсафий мазмун кўрганлигим боис, бу фильмдан ҳам шуни кутгандим ва адашмабман. Бу ўз услубига эга режиссёрнинг ютуғидир.

Фильм якунида Шокир Холиқов бир гапни айтди. Бизга намойиш қилинган фильм 2 хил ишланган экан, яъни якуни икки хил экан. Бадиий кенгашнинг талабига кўра, шундай қилишга мажбур бўлибди. Акс ҳолда тасдиқдан ўтмаслиги мумкин экан. Яхшики, биз учун Шокир Холиқовнинг ўзи истаган асл варианты намойиш қилинди. Бадиий кенгаш талаби билан ўзгарган фильм эса ҳали намойиш этилмаган.

Менинг хаёлимдан эса, “Бу режиссёрни йўқотмаслигимиз керак, яъни ўз дунёси билан, руҳияти билан фильм ишлашига қўйиб беришимиз керак. Бадиий кенгашлар унинг ишига аралашмаслиги керак” деган фикрлар ўтди.

ФИЛЬМ ҲАҚИДА

Ушбу фильм ҳаётнинг паст-у баландини, оғир-у энгилини, аччиғ-у ширинини биргаликда босиб ўтган, бир-бирига суяниб қолган чол-у кампир ҳақида.

Ушбу фильм фарзандларини уйли жойли қилиб, сўнгги орзуси кенжасининг уйланишини кутаётган сабр, вафо чинорлари ҳақида.

Ушбу фильм пастгина сўрили, пахса деворларида кашта, сўзаналар илинган, деворларида токчалари бўлган, борганимизда янги соғилган қаймоғи олинмаган сутга нон тўғраб берадиган бобо бувиларимиз, бизнинг болалигимиз ҳақида... Унда биз болалигимизни кўрамиз, қишлоқнинг оддийгина бахтли хонадонини кўрамиз.

Ушбу фильм янгиланиш даври ва ўтмиш ўртасидаги кураш ҳақида.

ВОҚЕАЛАР

Фильмдаги барча воқеалар қишлоқдаги оддий бир хонадон ҳовлисида олинган.

Фарзандларини уйли-жойли қилган, кенжасини уйланишини кутаётган, ҳовлида иккиси қолган чолу кампирнингнинг кундалик ҳаёти ҳақида ҳикоя қилинади. Чол ўзинининг кундалик юмушлари билан банд, яъни қўй қўзиларига қарайди, юнгини олади, ўғли бузмоқчи бўлган, эски нураб бораётган уйининг деворини лой сувоқ билан ямайди, шу билан бирга кампирнинг юмушларига ёрдам беради.

Кампир ҳам ўзининг юмушлари билан банд, яъни сигирларини соғади, (ахён ахёнда хабар олгани келган катта ўғлига бериб юборади бу сўздан) овқат пиширади, ип йигириб, гилам тўқишга уринади, шу билан бирга чолнинг лой сувоқ ишларига ёрдамлашади.

Фарзандларидан кўра, чолу-кампир бир-бирига суяниб қолган ҳолда яшашда давом этади.

Воқеалар ҳафта кунларига бўлинган ҳолда давом этади.

Ҳар бир ҳафта, хорижга ишлашга кетган, кенжа ўғли юборган пулдан унинг акаси уйдаги эски нарса-ларни янгилашга ўтади.

Аввал газ плитани, кейин оқ-қора кўрсатувчи телевизорни, сўнгра музлатгич, онасининг телефони... Ҳатто отасининг миниб юрган эски машинасини...

Сўнгги режа эса, эски пахсали уйини бузиб, янги 2 қаватли замонавий уй қуриш ва сўнг уйланиш эди кенжанинг мақсади..

Ҳар бир нарса янгисига алмашганда отанинг қалбида оғриқ пайдо бўлади, ўғлини койигандек бўлади, жаҳли чиқади. Аммо, начора... Ичига ютиб, чидаб яшаверади. Ҳатто бир сафар бир меҳмон зажикалка билан сигаретини ёқиб бермоқчи бўлганда, буни рад этиб, чўнтагидаги ўз гугурти билан ёқиб олади. Чол, янгиликдан қочиб истади. Ўтмишдаги буюмлар, кадрийатлар, урф-одатлар билан яшашни истади.

Барча воқеаларни айтиб ўтирмайман, аммо фильмдаги ҳар бир деталь, образда, воқеаларда чуқур фалсафий мазмун ётади.

ОБРАЗЛАР

Юқорида айтганимдек, фильмда кўплаб образлар мавжуд. Уларнинг ҳар бирининг ўз фалсафий маъноси, мазмуни бор.

Масалан, Гугурт образи

Попирос чекадиган чол, ҳар чекканида гугурт доналарини эҳтиётлайди. Гўё унинг донаси тугаса, ҳаёти тугаб қоладигандек... Ким келса, гугурт сўрайди. Фильм охирида эса, тугаб қолишини истамаган гугуртининг сўнгги донасини ёқиб, сўнг уйдан чиқиб кетганида ҳам яширин маънони англайсиз.

Ип образи

Фильм бошида кампирнинг ип йигириш жараёнидан бошланган воқеа, фильм якунида тўқилиши якунига етмаган гилам билан тугайди. Фильмни тўлиқ кўрган томошабин бу ҳолатда ҳам чуқур фалсафий маънони англай олади.

Тв каналларини алмаштириш образи

Кечкурун тв кўраётган чол ҳар сафар кампирга каналларни алмаштиришни сўрайди. Бунда футбол, ток шоу, интеллектуал ўйин каналларини ўтказиб, оғир оҳангдаги куй, ўтмишни эслатувчи лавҳа келганда тўхтатади. Бу ҳам чолнинг бугунги кундаги ёшлар кўрадиган энгил елпи томошалардан чекиниб, ёшлик дамларини эслатувчи ўтмишга қайтишни исташига ишорадир.

Булардан бошқа бир қанча образ, деталлар ҳам борки, уларнинг ҳар бирида маъно яширин. Бу эса режиссёрнинг маҳоратини баҳолайди.

ХУЛОСА

Хўш, нега ёши катталар завонавийликни қабул қилишни истамайди?

Эҳтимол улар, ўша пахсали деворларда бу дунёни тарк этган, дадасининг қўл изларини, сиймосини кўрар. Эҳтимол девордаги токчаларда териб қўйилган гулли чойнак пиёлаларни кўрганда, девордаги кашта сўзаналарга кўзи тушганда соғинган онасининг сиймосини кўрар, хидларини ҳис этар. Бир томони қийшайиб турган молхона, сомонхонани кўрганда, ҳовлидаги дарахт тагидаги сўрини кўрганда ота-онасини бағрида чопқиллаб юрган ширин дамлари, қувончли кунларини ҳис қилар.

Биз ҳар бир нарсани янгилаетганимизда, уларнинг юпанчини, ширин хотираларини кўз ўнгида улардан тортиб олмаяпмизми? “Майли, болам ўртоқлари олдида уялмасин” дея, жимгина ички оғриқларини айтолмаётган ота-оналаримизни ўтмиш хотираларини ўчириб юбормаяпмизми?

Фильм охирида ўша мунғайган уйини янгилаш бошланганида, чолнинг индамайгина, ўғлини ранжитмайгина уйини тарк этишида “бу уйда энди менинг ота-онам хотираси, болалигим қувончи, аҳли аёлим билан ўтган бахтли кунлар сиймоси йўқ” деган сассиз нидо айтилгандир, эҳтимол...

Комилжон АСЛОНОВ

Касбим тақозоси билан икки марта вилоят ҳокимининг сайёр қабулида қатнашиб, мана шу саволга тўлиқ жавоб олдим десам ҳам бўлади. Шу билан бирга қаршимда қатор янги саволлар пайдо бўлди. Аввало, мурожаатлар мазмуни ҳақида.

НЕГА ОДАМЛАР ДАРДИНИ ҲОКИМГА АЙТИШНИ ИСТАЙДИ?

13 май куни Самарқанд шаҳридаги Ватанпарвар боғида ўтказилган бу сафарги қабулга келган ҳам оз эмас эди – 1400 дан зиёд мурожаат тингланди. Қабулда 150 га яқин мутасаддилар ҳам иштирок этди. Энг кўп мурожаатлар имтиёзли кредитлар ажратиш, ер участкаси олиш, моддий ёрдам, уй-жой, йўл қурилиши, коммунал соҳа (кўпроқ электр энергияси таъминоти), кредит, даволаниш билан боғлиқ бўлди.

Коммунал, йўл қурилиши каби масалаларнинг ҳокимгача етиб келиши табиий. Чунки, бу катта маблағ эвазига битадиган муаммолар, қолаверса, узоқ йиллар давомида тизимда муаммолар тўпланиб қолган.

Қуйидаги рақамга эътибор беринг: жорий йилда ташаббусли бюджет порталидаги “Менинг йўлим” лойиҳасида республика бўйича келиб тушган мурожаатлар сони 9200 дан ошган ва салкам икки миллион киши йўллар таъмири бўйича овоз берган. Аввал ўтказилган ташаббусли бюджет лойиҳасида ғолиб бўлган 1419 лойиҳадан 381 таси айнан ички йўллар бўйича эди. Хулоса қилиш мумкинки, ҳозирда энг муаммоли масала – йўл. Сайёр қабулда йўл билан боғлиқ барча мурожаатлар ижобий ҳал этиш мақсадида рўйхатга олинди.

Афтидан, Самарқанд шаҳрида ҳали ҳам ноқонуний қурилишлар барҳам топмаган. Ушбу масалада вилоят ҳокимига шикоят қилганларнинг деярли барчаси Самарқанд шаҳридан.

Масалан, шаҳарнинг Ўзбекистон кўчасида яшовчи Саломат Муртазова кўчадаги ноқонуний қурилишдан шикоят қилди.

Вилоят раҳбари ҳолатга баҳо бериш учун мутасаддилар билан ўша жойнинг ўзига боришини маълум қилди.

Яна бир гуруҳ аёллар Ватанпарвар маҳалласида ноқонуний қурилишлар бор деб мурожаат қилишди. Айтилишича, уларнинг уйлари яқини ва йўл бўйида 6 та қурилиш кетмоқда.

Сектор раҳбарлари ушбу маҳаллада аёллар айтган масалаларни ўрганадиган бўлди. Чунки гап фақат ноқонуний қурилишларда эмас экан. “Обод маҳалла” дастури бўйича амалга оширилган ободошлаштириш ишларидан ҳам улар норози.

Бундан бир неча йил олдин тадбиркорлар бузилган дўконлари учун компенсация олиши энг катта муам-

молардан бири эди. Йиллар давомида товон ололмай судлашиб юрганларнинг муаммоларини ўрганиб, матбуотга берганмиз. Ва кейинчалик бу бўйича қатор ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилиниб, тадбиркор розилиги олинмай ва компенсация берилмасдан бинолар бузилмайдиган бўлди. Аммо айрим ҳудудларда бундай ҳолат давом этаётган экан: Каттакўрғон туманидан келган тадбиркор аёл бир неча дўкони бузилгани аммо 6 ойдан бери компенсация пули ололмаганидан шикоят қилди. Ҳолатни ижобий ҳал қилиш учун туман ҳокимлигига муддат белгиланди.

Иштихон туманидан келган аёлнинг мурожаати ҳам эътиборни тортади: “20 йил муддатга кредитга олган уйим аллақачон “тўкилиб”

Яна бир гуруҳ аёллар Ватанпарвар маҳалласида ноқонуний қурилишлар бор деб мурожаат қилишди. Айтилишича, уларнинг уйлари яқини ва йўл бўйида 6 та қурилиш кетмоқда.

Сектор раҳбарлари ушбу маҳаллада аёллар айтган масалаларни ўрганадиган бўлди. Чунки гап фақат ноқонуний қурилишларда эмас экан. “Обод маҳалла” дастури бўйича амалга оширилган ободошлаштириш ишларидан ҳам улар норози.

бўлган. Собиқ “Қишлоққурилишинвест” ва ҳозирги туман ҳокимлигидан жудаям норозиман”.

Мазкур мурожаат бўйича ишчи гуруҳ тузилиб жойида батафсил ўрганиб, хулоса ва шунга қараб баҳо берилдиган бўлди.

“Кўзимни операция қилиш керак”, “Операцияга пул зарур”, “Фарзандимни операция қилдиришга имкониятимиз йўқ” – бу каби мурожаатларнинг барчасига мутасаддилар бириктирилиб, ҳал этиш қатъий назоратга олинди.

Сайёр қабулни кузатар эканман бир ҳолат эътиборимни тортди: Узоқроқдан, тўпланиб турган одамлар орасидан бир аёл отилиб чиқиб, тезлик билан ҳоким томонга интиларди. Аммо тартиб сақлаш учунми, рўйхатдан ўтмагани учунми ёхуд мурожаати асоссиз бўлганиданми, хуллас, тартиб посбонлари аёлни тўхтатишга ҳаракат қилди. Ҳоким эса ҳолатни кўриб, микрофони қўлига олди ва “Кўйинглар, индаманглар, келсин!” деди.

Рад этилган мурожаатлар ҳам йўқ эмас. “Сартарошхона қуришим учун

субсидия керак” (бу турдаги субсидия йўқ). “Деворим кулаб тушган, тиклаб беринг” (мурожаатчининг турмуш ўртоғи ишлайди, фарзандлари вояга етган, ўзингиз бажаринг), “ногиронлик гуруҳи олиб беринг” (бунинг аниқ тартиби бор)...

Очиғи, вилоят ҳокимига “менга биринчи гуруҳ ногиронлиги олиб беринг”, дея мурожаат қиладиганлар оз эмас экан. Икки соат ичида уч марта шундай ҳолатга гувоҳ бўлдик. Бунақасини кутмагандим.

Биринчидан, вилоят ҳокими ногиронлик белгиламайди. Умуман, бу жараён раҳбарларнинг буйруғи билан бўладиган иш эмас.

Иккинчидан, “1-гуруҳ ногирон-

бўйича ортиқча сўзга ҳожат йўқ, тез орада ҳокимлик вакиллари ушбу манзилга борадиган ва ёрдам берадиган бўлишди.

Бир мурожаат шахсан мени ҳавотирга солди: “Медтехникум битирувчисиман, турли кўрик-танловларда қатнашганман, масалан “Завокат” интеллектуал ўйини вилоят босқичига чиққанман, менга тавсиянома берилса, тест имтиҳонисиз тиббиёт олийгоҳига ўқишга кирмоқчи эдим”.

Очиғи, медицина йўналишида имтиҳонсиз ўқишга кириш тарафдори эмасман. Мазкур мурожаатчининг олдига бориб сўрадим: “Ёш экансиз, анча фаол кўринасиз, тестларга тайёргарлик кўрсангиз бўлмайдими?” У эса оилали экани ва имтиҳонларга тайёрланиш учун имкони йўқлигини айтди. Айтишича, маҳалласида ўзи танлаган тиббиёт йўналиши бўйича кадр керак. Хуллас, ният эзгу, аммо...

Кейинги мурожаат: “Интернетдан уста топиб уйимга мебел ясагандим, пулни олиб чала қилиб кетти. Ҳамма жойга мурожаат қилдим. Охири сизга келишга мажбур бўлдим”.

Тўғри, катта муаммо эмас, аммо масала шуки аёлнинг ҳамма жойга қилган мурожаатлари натижа бермаган. Ҳолбуки, истеъмомчилар ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган ташкилотлар бор. Лекин устанинг “чала иши” ҳам ҳокимгача етиб келди. Афтидан, қаерга мурожаат қилган бўлса ҳам унинг шикоятига етарли эътибор берилмаган. Ана шундай мурожаатлар оз эмаслигига гувоҳ бўлдик.

Аслида қабулдан олган хулосаларимиздан бири ҳам шу бўлди. Ҳозирги вақтда аҳоли муаммолари минг бир усулда – хонадонбай дейсизми, маҳаллабай дейсизми, ишқилиб ўрганиляпти. Аммо айрим жойларда энг оддий муаммолар ҳам ҳал қилинмаганки одамлар узоқ йўл босиб ҳоким қабулига келишмоқда. Фикримизча, эндиги қабулларда бу каби, жойида ҳал этса бўладиган мурожаатларнинг ҳудудийлигига эътибор қаратиш, айниқса, уларнинг олдин айтилган масала бўйича қаерларга мурожаат этгани ва қай тариқа ўрганилганига баҳо бериш керак. Шунда маҳаллий органларда ҳам мурожаатлар билан ишлашга эътибор кўпроқ бўлади.

Анвар МУСТАФОҚУЛОВ.

АГАР ИЛМ БЎЛСА...

Афсуски, шунча саъй-ҳаракатларга қарамасдан жамиятимизда хотин-қизларни илм-маърифатли қилиш асосий мақсадга айланмапти. Уларга ҳаёт машаққатларини енгиб ўтиш, орзу-ҳавасларга қул бўлиб қолмай, нафсни енгишга ўргатиш, ҳар қандай вазиятда ҳам ҳаёт қадрли эканини англаш, бир кишига маънан жуда боғланиб қолмаслик, иложи бўлмаганда ҳаётни мустақил давом эттириш зарурлигини ўргатмапмиз.

Қиз болани ростмана мустақил ҳаётга тайёрламаймиз. Уни бировнинг қўлига қараб яшайдиган мутеъ қилиб турмушга берапмиз. Ҳаёт кафолатланмаган. У олдиндан ёзилган сценарий эмас, қаерда нима содир бўлишини билиб турсанг.

Ҳар бир ота-она кизни маълум маънода мустақил яшаш, мустақил қарор қабул қила олишга ўргатиши, унга кун келиб ота, она, эр ва бошқа яқинлари уни тарк этганда ҳам, болалар учун, ҳеч бўлмаса, ўзи учун яшашда давом

этиши мумкинлигини уқтириши керак. Шунда қиз бола энг қийин вақтларда ҳам тўғри қарор қабул қила олади. Бундай кўнгилсизликларнинг олди олинади.

Ҳамма оилада ҳам бундай ёндашув бўлиши қийин, шунинг учун мактабда, балки "Тарбия" фани орқалими шундай машғулотлар, шунга доир фильм муҳокамалари асосида тушунтирилиши керак. Хотин-қизларни мустақил ҳаётга ростмана тайёрлаш вақти келган. Ўғил болаларни ҳам ҳақиқий ер-

как қилиб тарбиялаш қийин бўлиб қолди. Айрим ўзининг келажагига умиди, аниқ мақсади йўқ йигитга турмушга берасиз, у нафс бандаси ўзига қўшиб қизингизни ҳам бир кун фарк қилади.

Шунинг учун бугунги жамиятда хотин-қизларимизни имкон қадар илм-маърифатли, ҳеч болмаса, ўзини эплай оладиган касб-хунарли, мустақил инсон қилиб турмушга беришимиз керак.

Ғофир ҲАМРОЕВ

ЖАМИЯТ

Муассислар:

Табиат ресурслари
вазирлиги.

Тадбиркорлар ва
ишбилармонлар
ҳаракати —
Ўзбекистон

Либерал-демократик
партияси.

Ўзбекистон
Нодавлат нотижорат
ташкilotлари миллий
ассоциацияси.

Ўзбекистон
Савдо-саноат
палатаси.

Бош муҳаррир
Максуд ЖОНИХОНОВ

Газета тахририятнинг
компьютер бўлимида
саҳифаланди.
“Шарқ” нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмаҳонасида чоп этилди.

Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-510
Адади: 1015.
Пайшанба кун чикади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 3 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нарҳда.
Газета Ўзбекистон
матбуот ва ахборот
агентлигида
2006 йил 0010-рақам билан
рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик
жихатдан сифатли чоп
этилишига “Шарқ” нашриёт-
матбаа акциядорлик
компанияси масъул.

100000, Тошкент шаҳри
Матбуотчилар кўчаси 32.
Маълумот учун телефонлар:
71-233-72-77,
71-233-91-55

Реклама ва эълонлар учун:
Электрон почта:
jamiyat@umail.uz
Газета индекси — 131
“ЖАМИЯТ” дан олинган
маълумотларда манба
сифатида газета номи
кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти:
20:00

1 2 3 4 5 6

Пойтахт - қайси соҳада ўрнак?

ёки "Сололейкум" — тарбия эмас.

Тошкент мактабларининг аҳволи жиддий ташвишга солади. Эҳтимол, қаердадир, яхши таълим бераётган мактаблар бордир. Хусусий мактаблар тартиб-қондани маҳкам тутиб, мақсадга эришаётгандир, эҳтимол.

Ҳа, бу ҳам эҳтимол. Аммо Тошкентда - пойтахти азимда - илм-фан, зиё маркази, маиший хизматлар, бошқа ҳамма соҳалар жуда ривожланган, ўқиш учун шароитлар жуда юқори бир шаҳарда таълим ва тарбияни мамлакатнинг бирор ерига ўрнак қилиб кўрсатиб бўлмайди.

Ўқувчилар даққилашгани, тегманозик бўлиб кетгани, чуқур илм олишга интилмаётгани, ўқитувчилар ҳам аста-аста ўқувчига мослашганини яшириб ўтиришнинг ҳожа-ти йўқ.

Одатда, пойтахтда ўсган болалар, сўзамол, удабурон бўлишади. Бу, албатта, яхши. Аммо аксариятида дангасалик руҳияти кучли. Бирор ишни қилгандан кўра қилгандек кўринишни афзал кўришади. Бирор китобни ўқишни тавсия этсангиз, дангаллик

билан "Нима кераги бор", деб сўрашади. Мактабдаги фанларга муносабатлар ҳам, ўқиш ҳам юзаки. Алоҳида, мустақил равишда таълим олаётган, ота-онаси таъсирида фанларни чуқур ўзлаштираётган болалар ҳам йўқ эмас. Аммо улар жуда кам. Умуман, пойтахт номи, шароити учун жуда камлик қилади.

Бадий асарларни ўқиш деган гап жуда кўплаб ўқувчилар учун ниҳоятда эриш туюлади. Улар ҳатто ора-ларидаги яхшироқ ўқийдиган болалар устидан ошқора куладилар. Бу олифта кайфият уларда катталар таъсирида пайдо бўлмай, қандай бўлсин.

Буясамаликни бартараф этиш керак.

Пойтахт барча соҳада Республиканинг бошқа ҳудудларига ўрнак бўлиши керак. Айниқса, таълим ва тарбияда.

Тарғиботчилардан умид қиламиз. Болаларни бадий китоблар оламига олиб киришсин. Ўнта бўлса ўнтасини, юзта бўлса юзтасини, мумкин бўлса, ҳаммасини.

Таълим ва тарбияни яхшилаш фақат Халқ таълими вазирлигининг иши бўлмай, ҳаммамизнинг ҳам бурчимиз. Сабаби, азият бўлса, барчамизга етади.

Аммо қандай? Қандай қилиб бунга эришиш мумкин? Болаларни тозаюракли, завқ-шавқли, оламни билишга, илмли бўлишга интилувчан қилиш учун нималар қилса бўлади?

Балки, ҳали болалигидаёқ бошқача ёндашармиз уларга. Нописанд бўлмасларидан аввал ўзгача таъсир йўллари топармиз.

Маъмура Зоҳид қизи

Ушбу саҳифа Олий Мажлис ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкilotлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фондининг "Ёшларнинг маънавий-руҳий ва интеллектуал салоҳиятини ошириш" мавзусидаги давлат гранти асосида тайёрланди.

НАЖОТ — ТАЪЛИМ ВА МАЪРИФАТДА

(Боши 1-саҳифада)

Шу ўринда табиий савол туғилади: Илм-фан ва инновациялар шаклландиган даргоҳлар сифатида олий таълим муассасаларининг бу жараёндаги ўрни қандай, самарали натижага эришиш учун бугун нималар амалга оширилмоқда? Маълумки, XX аср охирларига қадар олий таълим муассасаларимизда илм-фан аниқ бир мақомга эга кўрсаткич бўлмаган. Советлар даврида олий ўқув юртлари фақат таълим берувчи ва кадр чиқарувчи муассаса, академик илм-фан билан шуғулланиш эса Фанлар академиясининг вазифаси сифатида қаралиб келиниши оқибатида бу жараён 70 йилдан ортиқ вақт мобайнида шундай талқин қилинган. Дунё тажрибаси шуни кўрсатадики, илм-фан ривожланишида олий таълим муассасаси муҳим ўринга эга. Тараққий этган давлатларда илм-фан асосан, университетларда ривожланади ва катта даромад келтиради. Шунинг учун ҳам олий мактаб фанига бутун таълим тизими учун кучли инновацион ресурс сифатида қаралади. Ўзбекистон мустақилликка эришиши билан олий таълим муассасаларида академик фаннинг ўрни муҳимлигини аниқлашга имкон яратилди. Шундай бўлса ҳам, академик илм-фан фақат айрим, яъни илмий мактаблар ривожланган 40 — 50 % ОТМдагина раванк топди. Олий ўқув юртларида илм-фаннинг раванкида асосий қадам 2016 йилдан бошланди десак, муболаға бўлмайди. Президентимиз фаолиятининг дастлабки кунлариданоқ бундан буён илм-фан ривожлантирилмаса, тараққиётини сақлаб туриш мушкуллигини таъкидлаган ва соҳа олдида қатор муҳим вазифалар куйилган эди. Шунинг учун ҳам мамлакатимизни ривожлантириш дастурларида иқтисодиётнинг бошқа соҳалари қаторида таълим ва илм-фанга алоҳида урғу бериб келинмоқда. Илм-фан соҳасидаги бугунги ўзгаришларга Президентимизнинг 2016 йил 30 декабрда мамлакатимизнинг бир гуруҳ илм-фан намоёндалари, Фанлар академияси аъзолари билан учрашувида тамал тоши қўйилди. Алоҳида Фармон билан илмий салоҳиятини янада ривожлантиришга ва мустақамлашга, ижтимоий-иқтисодий тараққиётда илм-фаннинг аҳамиятини кучайтиришга, академикларнинг илмий

фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантиришга, шунингдек, юқори малакали илмий кадрлар тайёрлаш сифатини оширишга хизмат қиладиган тадбирлар белгилангани бу соҳада туб бурилиш ясади.

Қисқа даврда олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрлар тайёрлаш тизими тубдан такомиллаштирилди. Жумладан, олий ўқув юртларидан кейинги таълимнинг икки поғонали тизими жорий қилиниши мамлакатимизда илмий салоҳият ошишига олиб келди. Масалан, Олий аттестация комиссиясининг таҳлилларига кўра, бир поғонали тизимда бир ойда ўртача 9 та диссертация ёқланган бўлса, икки поғонали тизимда ойига юздан ортиқ диссертациялар химоя қилинмоқда.

Соҳадаги ислохотларнинг манتيкий давоми сифатида олий таълим ва илмий-тадқиқот муассасалари ходимларининг меҳнатида ҳақ тўлаш тизими такомиллаштирилганини айтиш мумкин. Илм-фан ва таълим соҳасида илмий-педагогик ва меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи ходимлар, яъни фан номзоди ёки фалсафа доктори (PhD) илмий даражасига эга шахслар учун лавозим маошининг 30 фоизигача,

рақобатбардошлиги ва самарадорлигини оширишда дастури бўлиб хизмат қилмоқда. Шу тариқа мамлакатимизда илм-фан билан жиддий шуғулланиш учун катта имконият пайдо бўлди. Аини чоғда, албатта, савол туғиладики, хўш, илм-фанни ривожлантириш учун яна нималарга эътибор қаратиш лозим? Бу масала Президент фармонлари билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030-йилгача ривожлантириш концепцияси ҳамда Илм-фанни 2030-йилгача ривожлантириш концепциясида ўз ифодасини топган. Тадқиқотларнинг кўрсатишича, бугунги кунга келиб инсон капиталига инвестиция киритиш ресурсларни жойлаштиришнинг энг самарали усули сифатида намоён бўлмоқда. Шу маънода, юртимизда ҳам инсон капиталини

ёт соҳаларининг кескин ривожланишига тўртки берадиган устувор йўналишларни аниқлаш, илмий ғоя, тажриба-эксперимент, ишланма — интеллектуал маҳсулот тизимини шакллантирадиган илмий тадқиқотларни амалга ошириш керак бўлади. Аини чоғда бу борада ишлар бошлаб юборилди. Бундан айнан боғча, мактаб, лицей, ихтисослаштирилган мактаблар, Президент мактаблари тимсолида ҳам кўрса бўлади. Бу билан юртимизнинг ёрқин истиқболи йўлида муҳим қадам ташланди. Дунё тажрибасидан келиб чиқиб, инновацион фаннинг ўчоғи бўлган олий таълим муассасалари фаолиятига катта эътибор қаратилмоқда, уларнинг халқаро ташкилотлар рейтингига кириши бўйича ҳаракатлар олиб борилаётган. Таъкидлаш жоиз, Ўзбекистон Республикаси

ИПАК YO'LI INNOVATSIYALAR UNIVERSITETI 2023-2024-о'quv yili uchun qabulni ochiq deb e'lon qiladi.

■ Universitetimiz talabasi sifatida siz eng zamonaviy jihozlar, ilg'or texnologiyalar va jonli talabalar hamjamiyatidan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lasiz.

■ Biz o'quvchilarimizga ularni tanlagan sohalarida har tomonlama muvaffaqiyatga tayyorlaydigan ta'lim berishga intilamiz.

Bugun murojaat qiling va yorqin va foydali kelajak sari sayohatingizni boshlang!

99-480-24-41, 99-490-24-41, 99-760-24-41, 99-790-24-41

фан доктори (Doctor of Science) даражасини қўлга киритганларга эса лавозим маошининг 60 фоизигача қўшимча ҳақ тўлаш тизими жорий этилди. Бу илм-фан самарадорлиги ошишига ва кадрлар қўнимсизлиги даражасининг пасайишига олиб келди. Муҳими, одамларда ўқитувчиликка бўлган муносабат ижобий томонга ўзгарди. Қолаверса, соҳанинг ҳуқуқий асосларини мустақамлаш мақсадида “Илм-фан ва илмий фаолият тўғрисида”ги қонун қабул қилинди. Бу ҳужжат ҳозирда илм-фан ва илмий фаолиятни ривожлантириш орқали миллий иқтисодиёт

ривожлантиришга бош мақсад сифатида қаралмоқда.

Президентнинг 2018 йил 7 майдаги “Иқтисодиёт тармоқлари ва соҳаларига инновацияларни жорий этиш механизмларини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора тадбирлар тўғрисида”ги қарори инновация фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш механизмларини тубдан такомиллаштириш, иқтисодиёт тармоқлари ва соҳаларга инновацияларни янада самарали жорий этиш учун шарт-шароит яратди. Бугунги асосий вазифалардан бири сифатида энг замонавий, иқтисоди-

Олий таълим тизимини 2030-йилгача ривожлантириш концепциясида Олмалик шаҳар “Ипак йўли инновациялар университети”ни айнан шу муддатгача халқаро эътироф этилган ташкилотлар рейтингига нуфузли олий таълим муассасалари рўйхатида киритиш вазифаси белгиланган бўлиб, бу борада амалий ҳаракатлар ва натижалар кўзга ташланмоқда. “Ипак йўли инновациялар университети” 2023-йилда янги очилган бўлиб ҳозирда ушбу олийгоҳ учта йўналиш бўйича мутахассислар тайёрламоқда. “Ипак йўли инновациялар университети”нинг Самарқанд вилоятларида ҳам филиаллари мавжуд. 2023-2024 ўқув йилидан бошлаб 10 та йўналиш бакалавр, сиртки ва магистратура бўйича мутахассислар таёрланади.

**Азиз ҚУТЛИМУРАТОВ,
Ипак йўли инновациялар
университети Бош директори —
бошқарув раиси.**

**Шухрат АТАЕВ,
ректор в.в.б.**

**Музаффар ЙЎЛДОШЕВ,
иқтисодиёт ва педагогика
факультети декан ўринбосари**